

МЕТАМОРФОЗИ ІРЛАНДСЬКОГО ТИГРУ: ІСТОРИЧНА СОЦІОЛОГІЯ МІГРАЦІЇ ТА ДЕРЖАВИ, ЩО СПРИЯЄ РОЗВИТКУ

Анотація

У статті досліджується історичний та економічний досвід Ірландії у порівнянні з сучасними викликами України. Розглядаються особливості ірландського шляху до незалежності та економічного зростання, зокрема вплив британського колоніального панування, Великого голоду, а також роль інституцій, таких як Irish Development Authority, у залученні інвестицій та формуванні «ірландського тигра». Аналізуються фактори успішного розвитку країни, включно з географічним розташуванням, людським капіталом і культурними особливостями. порушено питання взаємодії між розвитком національної держави та транснаціональними корпораціями в контексті неоліберальної глобалізації. Український досвід пропонується розглядати через призму уроків ірландської модернізації для побудови ефективної, демократичної та інвестиційно привабливої держави.

Історія Ірландії безумовно мотивує проводити паралелі з українським досвідом. Перебуваючи в безпосередній близькості з більшою та агресивнішою державою — Англія у випадку Ірландії, Росія у випадку України — обидві національні спільноти потерпали від такого сусідства. У випадку Ірландії список утисків з боку метрополії теж розлогий — від політичних репресій та економічної скрути, які змушували ірландців погоджуватися на юридично добровільну, залежну працю у британських колоніях в Америці та островах Карибського басейну (Rodgers, Nini (November 2007)). Соціальні та економічні історики сперечаються чи була ця

Мельник Любов

КПІ ім. Ігоря Сікорського
melnik.lyubov45@gmail.com

Федорченко-Кутуєв Павло

КПІ ім. Ігоря Сікорського
p.kutuev@gmail.com

Ключові слова:

економічний розвиток, колоніалізм, Великий голод, інвестиції, неолібералізм, модернізація, транснаціональні корпорації, «ірландський тигр», інституційна спроможність

форма залежності подібною / ідентичною з рабством; більшість погоджується, що називати цей статус рабським буде «розтягуванням поняття рабства аж до точки його руйнування» (Dominic Sandbrook. 2007). Але сам факт таких дебатів є яскравим підтвердженням пригноблення та експлуатації Ірландії з боку метрополії, тобто Британії, чие панування створювало умови існування, які змушували ірландців до міграції на таких жорстоких умовах. Великий (картопляний) голод у 1845–1852 рр. призвів до смерті 1 млн. ірландців та міграції приблизно такої самої кількості мешканців острова.

«Driving Economic Recovery: Scaling Digital Education Experiences in Higher Education Institutions»

Сьогодні майже 40 млн. американців ідентифікуються себе як таких, що мають ірландське походження. Варто також згадати ірландське Великодне повстання (Easter Rising) в 1916-му році у розпалі Першої світової війни, проти британського панування, що відбулося в м. Дублін, за незалежність Ірландії від Великої Британії та створення Ірландської республіки. Повстання було розгромлене британськими військами, його керівники і багато учасників були страчені. Вже під час другої світової війни незалежна на той час Ірландія зберігала нейтралітет через травматичні спогади про колоніальне панування з боку Британії. Попри таку спадщину Ірландії вдалося продемонструвати надзвичайно високі темпи зростання наприкінці 1990-х рр. та впродовж першого десятиріччя 2000-х, що дало підстави, за аналогією з азійськими тиграми, запропонувати назву «ірландський тигр». Логічно задаватися питанням «Як Ірландії вдалося?» Це формулювання навіяне не точним перекладом книжки Джо Стадвелла «Як Азія працює / функціонує?» (How Asia Works?). Тим більш цікавим є випадок Ірландії, яка здобула статус «тигра» в епоху неоліберальної глобалізації та будучи демократичною країною (і членом ЄС), натомість як оригінальні азійські тигри постали у часи холодної війни та переважно були авторитарними режимами. Так, Хюнгмін Пак з британського університету Ворвіка, зробив спробу розробки загальної теорії диктатури, що сприяє розвитку (Hyungmin Park. 2024).

Становлення ірландського — або радше більш кельтського, як він відомий у літературі — тигра відбувалося за приписами, які за умов України радше є нормативістськими закличками економіста Валерія Геєця, який проголосив привабливість та навіть необхідність рухатися рейками інвестиційно-інноваційного розвитку.

Успішні випадки розвитку та модернізації завжди є висловом сукупності факторів від географічного розташування до інституційної спроможності, і культурних традицій. Ірландія спромоглася стати своєрідними «воротами» інвестування до Євросоюзу з боку американських компаній. І тут безумовно відігравали свою роль і розташування, і англомовність країни, і висока

якість її людського капіталу. Американський соціолог Вівек Чіббер (Chibber, Vivek. 2002 с.951–989) у своїй порівняльно-історичній соціології Індії та Північної Кореї вказує на наявність централізованої інституції у випадку Кореї, інституції яка опікувалася програмами розвитку та мала повноваження давати розпорядження іншим урядовим агенціям щодо пріоритетів економічного розвитку. Натомість в Індії навіть продуктивні ідеї опинялися похованими в результаті переслідування бюрократіями власних мікрораціональностей, що притаманні кожній організації. Відтак, індійська держава виявилася неспроможною сформувати загальну раціональну політику розвитку та модернізації і попри аналогічні стартові умови у 1960-х роках, на сьогоднішній день південнокорейський ВВП на душу населення переважає індійський у понад 10 разів.

Ірландський уряд своєю чергою створив Irish Development Authority, орган який надзвичайно успішно залучав інвестиції до країни.

Вартує нагадати, що книжка Чалмерса Джонсона “MITI and Japanese Miracle” (в українському перекладі зі знову-таки модифікованою назвою: «Японське економічне диво. Як професійна влада та бізнес збудували провідну економіку світу» (Чалмерс Джонсон 2022) була перекладена японською і стала обов'язковою для прочитання цього урядового відомства - міністерства міжнародної торгівлі та промисловості.

Випадок Ірландії є також цікавим з точки зору дебатів у континуумі «девелопменталізм проти неолібералізму», або якщо говорити про конкретні інституції, то «національна держава та (чи можливо навіть проти) ТНК». Черговий раз ми бачимо що жорсткі ідейні / ідеологічні протиставлення не є продуктивними і значно більш евристичним є синтетичний підхід.

Підсумовуючи, доцільним є звернення України до досвіду кельтського тигра в контексті завдання розбудови дієздатної держави, що сприяє розвитку, держави, яка функціонує у системі координат демократичного режиму (Кутуєв П.В. 2016) та спроможна формувати ефективні відповіді на виклики і завдання розвитку та модернізації.

«Driving Economic Recovery: Scaling Digital Education Experiences in Higher Education Institutions»

Список використаних джерел

1. Chibber, Vivek. (January 2002). Bureaucratic Rationality and the Developmental State, *American Journal of Sociology* Vol. 107, Number 4, 951–989
2. Dominic Sandbrook, (2007, May 3) The forgotten history of Britain's white slaves. *The Telegraph*.
3. Hyungmin Park, Theory of developmental dictatorship, NICEP Working Paper: 2024-10.
4. Irish Embassy. (2025, January 17). Black 47: Ireland's great famine and its after-effects. Department of Foreign Affairs. Retrieved from <https://www.dfa.ie/irish-embassy/usa/about-us/ambassador/ambassadors-blog/black47irelandsgreatfamineanditsafter-effects/>
5. Rodgers, Nini (November 2007). The Irish in the Caribbean 1641–1837: An Overview. *Irish Migration Studies in Latin America*. 5 (3): 145–155
6. Кутуєв П. (Федорченко-Кутуєв П.) Трансформації модерну: інституції, ідеї, ідеології: монографія. Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2016. 516 с.
7. Чалмерс Джонсон. Книга «Японське економічне диво. Як професійна влада та бізнес збудували провідну економіку світу». К.: Наш формат, 2022. 456 с.